

26 september 2026

Steeds meer leerlingen zitten thuis en verdwijnen stiljetjes uit ons onderwijs

Kinderrechtencommissariaat stelt nieuw onderwijsdossier voor: *Thuiszitters uit de schaduw. Wat kinderen en jongeren, ouders en professionals ons leren*

Meer en meer kinderen en jongeren gaan niet of niet meer voltijds naar school. Omstandigheden, zorgnoden, kwetsuren of systemen werpen drempels op. De leerlingen belanden thuis, weken, maanden, soms jaren. Terwijl elk kind recht heeft op leren en groeien. Daarom vraagt het Kinderrechtencommissariaat om die thuiszitters zichtbaar te maken en hun recht op leren en ontwikkeling te garanderen.

'Thuiszitten is geen keuze van kinderen. Het groeiend aantal thuiszitters is een wake-upcall dat ons schoolsysteem niet voor iedereen werkt. We moeten drempels wegwerken en leerkrachten ondersteunen zodat scholen inclusiever worden en elk kind kansen krijgt. De overheid staat voor een grote uitdaging: zorg voor genoeg leerkrachten en voor de nodige expertise, binnen én buiten het onderwijs. Zorg ook voor genoeg capaciteit: als een leerling geen plek vindt, staan zijn kansen al van bij de start op de helling, zeker na een definitieve uitsluiting. Er moeten genoeg tijdelijke alternatieven zijn, zodat geen enkel kind lang uitvalt. Thuiszitten mag alleen een korte adempauze zijn, voor leerling én school, met de kans om te herstellen en opnieuw aan te sluiten.' *Caroline Vrijens, Vlaams kinderrechtencommissaris*

De klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat krijgt steeds **meer meldingen** over kinderen en jongeren die lang deeltijds of voltijds thuiszitten. De meldingen gaan over kleuters, lagereschoolkinderen en secundaire scholieren.

Kinderen en jongeren zitten om uiteenlopende redenen thuis: door capaciteitsproblemen – vooral in het buitengewoon onderwijs, de B-stroom en de arbeidsmarktgerichte finaliteit – maar ook door schoolangst, langdurige ziekte of spijbelen.

Twee groepen baren het Kinderrechtencommissariaat extra zorgen: leerlingen die **niet echt ziek zijn** maar met een **doktersattest** thuisblijven en leerlingen die na een **definitieve uitsluiting** geen of pas laat een nieuwe school vinden. Hun **afwezigheid is gewettigd**, maar net daardoor rinkelt nergens een alarmbel. Veel thuiszitters blijven onzichtbaar in de statistieken en hun vaak verstoorde schoolloopbaan wordt te weinig gezien en opgepikt door beleid en hulpverlening.

De **gevolgen van thuiszitten zijn groot voor kinderen en hun gezinnen**. Thuiszitten laat ook sporen na op **school**. Veel leerkrachten, leerlingbegeleiders en schooldirecties voelen het als falen als een leerling thuiszit. Het liefst van al houden ze alle **leerlingen aan boord**.

'Het is zo oneerlijk dat mijn zus elke ochtend vrolijk naar school gaat terwijl ik hier blijf. Ze zegt soms **dat ik lui ben** en dat ik de hele dag alleen maar game en series kijk terwijl zij ook nog huiswerk moet maken. Soms roept ze dat ik thuis de sfeer verpest. Ik voel me soms schuldig over mijn situatie.'

Kobe, 16 jaar

Het nieuwe dossier bundelt klachten, cijfers en inzichten uit gesprekken met jongeren, ouders, onderwijsmensen, CLB-medewerkers, hulpverleners en beleidsmakers. Het legt structurele knelpunten bloot én toont inspirerende praktijken die het leerrecht van elke kind kunnen versterken.

Sterke indicaties dat de groep thuiszitters groeit

Er zijn geen officiële cijfers over hoeveel leerlingen er thuiszitten. Wel zien we verontrustende signalen:

- CLB's begeleiden steeds meer leerlingen met problematische en ziekteafwezigheden: dat aantal steeg op de vijf jaar met 27%. En er zijn ook véél meer lange afwezigheden om persoonlijke redenen (P-code) (jaarverslag CLB-sector 2025).
- In 2023 waren er 33% meer definitieve uitsluitingen in het secundair onderwijs dan vijf jaar eerder.
- Er zijn meer aanvragen voor tijdelijk onderwijs aan huis (TOAH). In het buitengewoon onderwijs ging het van 2016 tot 2021 zelfs om 124% meer.
- In tien jaar tijd verdrievoudigde het aantal kinderen en jongeren die individueel huisonderwijs volgen.

Twee groepen 'gewettigd afwezige' thuiszitters blijven steeds vaker onder de radar

Twee groepen kinderen en jongeren die thuiszitten baren de kinderrechtencommissaris extra zorgen:

- Leerlingen die **niet ziek** zijn maar met een **doktersattest deeltijds of voltijds thuisblijven** op vraag van de school of omdat naar school gaan niet meer lukt.
- Leerlingen die na een **definitieve uitsluiting** heel moeilijk of zelfs niet een nieuwe school vinden.

Leerlingen die niet ziek zijn maar met een doktersattest deeltijds of voltijds thuisblijven

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt al jaren meldingen over kinderen, voor wie de school aan de ouders vraagt ze voltijds of deeltijds thuis te houden. Vaak eerst een paar halve dagen per week, daarna halftijds tot voltijds. De ouders wordt gevraagd om een ziektebriefje te regelen, zodat de afwezigheid officieel gewettigd is.

De school vraagt dat aan ouders als ze geen weg meer weet met het **gedrag** van de leerling of als de **zorg te zwaar** wordt. Bijvoorbeeld als er een ontwikkelingsachterstand is, bij psychische of psychiatrische problemen, als er intensieve een-op-eenbegeleiding nodig is, of omdat het kind wacht op een plaats in het buitengewoon onderwijs of op een wachtlijst staat voor een diagnose. Soms gaat het om leerlingen met specifieke leernoden, concentratieproblemen, impulsief gedrag, te druk zijn of net snel overprikkeld geraken, ASS, ADD, ... Het gaat om situaties waarbij de scholen zeggen dat hun **draagkracht overschreden** is. Ze worstelen met de druk op leerkrachten en medeleerlingen. Gelijkaardige signalen komen ook van jeugdhulpvoorzieningen en CLB's.

CLB's melden in onze enquête dat in **1 op de 3 scholen** ouders de vraag krijgen om hun kind deeltijds of voltijds thuis te houden. Dat gaat om honderden leerlingen, meestal in kleuter- en secundair onderwijs.

Leerlingen die na definitieve uitsluiting moeilijk een andere school vinden

Thuiszitters die na een definitieve uitsluiting geen plek vinden in een nieuwe secundaire school blijven na hun uitsluiting in het schooljaar in principe **ingeschreven tot hun herinschrijving in een andere school**. Ze zijn vaak gewettigd afwezig. Scholen en CLB's moeten de leerling en zijn ouders helpen zoeken naar een nieuwe school. Scholen zijn niet verplicht om de leerling op te vangen. Tijdelijke opvang is zeldzaam, signaleren de CLB's, waardoor leerlingen meestal thuisblijven.

CLB's melden dat uitgesloten leerlingen vooral thuisblijven door een **tekort aan vrije plaatsen** in de regio. Soms zijn er wel plaatsen, maar die liggen te ver of zijn moeilijk bereikbaar, vooral in het buso.

CLB's melden dat ouders vaak te weinig hulp krijgen bij het zoeken naar een nieuwe school. In een kwart van de gevallen hebben ze zelf **te weinig tijd** om hun opdracht na een uitsluiting correct op te nemen.

Definitieve uitsluitingen pieken in secundaire scholen, vooral in bso en dbso

In 2022-2023 werden 3.771 leerplichtige leerlingen definitief uitgesloten. Uit de cijfers van AGODI blijkt dat vooral secundaire scholen leerlingen definitief uitsluiten, **het vaakst in het beroepssecundair onderwijs** (bso: 2,33% van de leerlingen) en het **deeltijds beroepsonderwijs** (dbso 2,34% van de leerlingen). In lagere scholen waren er maar 101 meldingen (0,08%).

Het gaat vooral om leerlingen die door hun achtergrond al meer risico lopen op onderwijsachterstand.

Ook over **hoelang leerlingen thuiszitten** na een definitieve uitsluiting zijn er geen officiële cijfers. Het Kinderrechtencommissariaat analyseerde daarvoor zelf de data van de AGODI-leerlingendatabank 2022-2023.

- **4 op de 10 uitgesloten leerlingen heeft na twee weken geen nieuwe school.**
- Bij 1 op de 10 (10,5%) duurt het meer dan twee maanden tot twee trimesters.
- **Leerplichtige leerlingen in het buso en dbso zitten na een definitieve uitsluiting het vaakst lang thuis.**
- In het buso vond 46% na de uitsluiting één tot zes maanden geen nieuwe school, tegenover 20% gemiddeld.

De kans om twee maanden tot twee trimesters thuis te moeten zitten is het grootst bij een definitieve uitsluiting in **maart of april** (32 tot 49% kans).

Thuiszitten heeft een grote impact op kinderen, gezinnen én op school

Op school leren leerlingen zoveel meer dan de leerstof van hun vakken

Thuiszitters brengen hun dagen grotendeels alleen door. De structuur en het ritme van school vallen weg. Thuiszitten voedt soms onzekerheid en angst. Veel thuiszitters voelen zich **eenzaam** en hebben het gevoel dat ze **er niet bij horen**. Hun leven ziet er ineens heel anders uit dan dat van hun vrienden en van broers en zussen, die wel gewoon naar school gaan en vaak samen plezier hebben.

Sommige jongeren getuigen over hoe ze in een **depressie** belandden en zich **volledig terugtrokken**. Andere jongeren vertellen over **uitstelgedrag** en hoe ze zich vooral online terugtrekken.

‘Ik zat vooral te gamen. Als er een taak was, bleef ik expres zo lang mogelijk in bed zodat ik die niet moest doen. Want als ik beneden kwam, begonnen mijn ouders er meteen over. Een gewone dag was: opstaan, eten, taak, gamen.’
Victor, 15 jaar

‘Ik woon hier al een tijdje, maar ik speel niet zo vaak met de kinderen uit de buurt. Als mijn vrienden van school eens langskomen, is dat wel fijn. Dan voel ik me minder alleen. Thuis doe ik vaak niets anders dan met Lego spelen.’
Otis, 10 jaar

Wat start als een tijdelijke situatie, groeit vaak uit tot lang isolement. Dat vreet aan het zelfvertrouwen én aan de motivatie.

‘In het derde leerjaar zat ik bijna altijd thuis. Alleen op maandag mocht ik nog naar school. Het voelde alsof ze niet meer naar mij keken. Ik wist niet eens meer wat ze van mij verwachtten. Dus zat ik gewoon thuis wat te niksen.’
Liam, 11 jaar

Leerlingen bouwen soms **leerachterstand** op. Ze zijn bang dat ze hun jaar moeten overdoen of moeten overstappen naar een andere studierichting. Al zetten sommige jongeren nog alles op alles om op eigen houtje taken in te halen, eventueel via de examencommissie.

Hoe langer ze thuiszitten, hoe zwaarder de terugkeer weegt. Angst voor negatieve reacties en verlies van verbondenheid met de school vergroten de drempel en **het risico op vroegtijdig schoolverlaten**.

‘Definitief uitgesloten leerlingen krijgen een label dat hen blijft achtervolgen. En elke nieuwe afwijzing duwt ze wat meer richting ongekwalificeerde uitstroom.’

Een schooldirecteur

Wat begint als tijdelijk thuiszitten, mondt soms uit in een definitieve breuk met school. Zodra jongeren langer uit het reguliere schoolcircuit verdwijnen, groeit het risico dat ze helemaal afhaken. Van jongeren met meer dan twee jaar schoolse achterstand stopt bijna twee op de drie zonder diploma.

Sommige jongeren hebben al een heel traject gelopen of zijn het nog aan het lopen: diagnostisch onderzoek, thuisbegeleiding, time-outs, alternatieve dagbesteding, therapie, coaching of andere vormen van begeleiding. Soms zaten ze al op verschillende scholen. Voor anderen is het aanbod minder toereikend. Ze stuiten op wachtlijsten.

Het hele gezin voelt de druk

De getuigenissen tonen hoe thuiszitten niet alleen het leerrecht bedreigt, maar ook het mentaal welzijn en de draagkracht van het hele gezin.

Ouders voelen zich soms machteloos en radeloos. Ze wringen zich in bochten om hun kind op te vangen. Ze passen soms hun werk aan of zetten hun eigen leven on hold. Financiële zorgen, spanningen in het gezin en sociaal isolement zijn reëel.

‘Je voelt je soms gewoon een slechte ouder. Want hoe ik me voel, dat is wat ik kan geven aan mijn kind. En je moet het allemaal maar redden. Er is geen pauzeknop.’ *Moeder van Otis*

‘Dat betekent dat mijn eigen leven en carrière al een hele tijd op pauze staan. Alles draait rond zijn noden, en hoewel ik dat met liefde doe, is het soms zwaar om jezelf zo helemaal opzij te zetten.’ *Moeder van Hakim*

Veel ouders erkennen de zorgzwaarte van hun kind. Ze overleggen met de school om voor hun kind en voor de leerkrachten rustmomenten in te bouwen. Soms ervaren ze ook druk van ouders van klasgenoten. Sommige scholen, ouders en hulpverleners proberen dan samen aangepaste trajecten vorm te geven.

Laat kinderen en jongeren niet los

Als een directeur ouders vraagt om een kind niet meer voltijds naar school te laten komen of als een jongere helemaal niet meer welkom is, zijn er vooraf meestal al veel inspanningen geleverd om de leerling te ondersteunen, te begeleiden of bij te sturen.

We horen over schoolteams die zich oprecht bekommeren om leren, leven en welzijn van hun leerlingen.

‘Jef (9 jaar) heeft heel intensieve zorg nodig. We hebben ontzettend veel geprobeerd: individuele begeleiding, time-inmomenten, klasopdeling, aangepaste leerdoelen, extra leerkrachten, deeltijds schoollopen. Maar op een bepaald moment begin je te voelen dat je het aan het desorganiseren bent. De zorg die hij vraagt, trekt letterlijk de ondersteuning weg van andere leerlingen. Dan stel je als schoolteam de vraag: kunnen wij dat nog bieden op een verantwoorde manier? En vooral: is dat voor Jef nog wel onderwijs of gewoon opvang? Als er dan geen gepaste externe opvang of dagbesteding is, zit je vast. Wij willen Jef niet loslaten, maar we stuiten op de grenzen van wat haalbaar is.’

Een schooldirecteur buitengewoon onderwijs

Scholen staan onder druk door **het lerarentekort**, de **toenemende diversiteit** en de bredere maatschappelijke uitdagingen. Ze vinden steeds moeilijker passende antwoorden voor jongeren en kinderen met grote zorgnoden of ernstige gedragsproblemen. Er wordt van hen een **expertise** verwacht die ze niet altijd hebben. Dat melden gewone en buitengewone scholen.

Inspirerende praktijken tonen dat het kan

Het Kinderrechtencommissariaat zag ook hoopvolle voorbeelden van scholen en partners die creatief en zorgzaam oplossingen vonden: brugfiguren die gezinnen nabij zijn, scholen die flexibel omgaan met evaluaties, MFC-medewerkers en leersteuncentra die hun expertise delen met leerkrachten. Die praktijken bewijzen dat verandering mogelijk is als scholen niet loslaten en als het beleid ze ondersteunt.

Aanbevelingen van het Kinderrechtencommissariaat

Wat belangrijk is voor kinderen en jongeren

Een school waar elk kind zich welkom voelt, waar leerlingen gezien en gehoord worden en zich veilig voelen. Zo'n school omarmt verschillen en is dus inclusief. Waar oog is voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Waar structuur en voorspelbaarheid is en plekken om tot rust te komen.

Een school die niet loslaat ook als naar school gaan even niet lukt en kinderen of jongeren thuiszitten. Die mee blijft zoeken naar manieren om hen aan boord te houden. En waar leerlingen opnieuw kansen krijgen en een zekere flexibiliteit kunnen krijgen voor het volgen van vakken en het afleggen van toetsen.

En tenslotte een plek waar ze tijdelijk naartoe kunnen als school niet meer lukt, niet vervangend maar aanvullend aan de school.

Een warm en verbindend schoolklimaat is de beste bescherming tegen thuiszitten. Dat vraagt sterke leerkrachten en genoeg leerkrachten die complexe klassen aankunnen en oog hebben voor de talenten van elk kind en elke jongere. Hun stem en die van hun ouders is onmisbaar: leerlingen zijn de eerste betrokkenen bij hun eigen leertraject, ouders de noodzakelijke bondgenoten. Elke leerling heeft recht op brede basiszorg, met extra ondersteuning als dat nodig is.

Elk kind heeft recht op onderwijs dat aansluit bij zijn mogelijkheden en op een school die niet loslaat, ook als het moeilijk loopt. Dat vraagt om sterke relaties, brede zorg en samenwerking over de grenzen van onderwijs en welzijn heen.

Om elk kind uit de schaduw te halen, is er ook beleid nodig. En actie op verschillende terreinen.

Versterk en ondersteun schoolteams om te vermijden dat kinderen thuis komen te zitten

- Zorg voor **genoeg leerkrachten** voor de klas.
- Zorg dat leerkrachten er **niet alleen voor staan**. **Train, ondersteun en coach** leerkrachten en directies om naast lesgeven ook om te gaan met de sociaal-emotionele noden en ontwikkelingsnoden van leerlingen, met 'uitdagend' gedrag, diversiteit, prikkelverwerking bij kinderen en specifieke onderwijsbehoeften.
 - Breng daarvoor vaker **externe expertise binnen** in scholen rond bijvoorbeeld handicap, trauma, herstelgericht werken, om de expertise en draagkracht van scholen te vergroten en ze te versterken zonder over te nemen.
 - Zorg voor **vaste expertise in elke school**. Geef scholen middelen om structureel een **welzijnsprofessional** (psycholoog, orthopedagoog, opvoeder) in het team op te nemen.

- Zorg voor een **vaste brug met de buitenwereld**, de leefwereld van de leerling. Laat brugfiguren structureel ingebed zijn in elke school.
- Zorg dat **scholen er niet alleen voor staan** en ingebed zijn in een netwerk waarop ze kunnen rekenen.
- Zorg voor voldoende **middelen** en duidelijke afspraken voor de **samenwerking** tussen scholen, pedagogische begeleidingsdiensten, CLB's en welzijnsactoren. Een heldere rolverdeling moet leerlingen, ouders, scholen en andere partners meer duidelijkheid geven.
- Help scholen om een **verbindend, inclusief, positief en participatief schoolklimaat** uit te bouwen met structuur en voorspelbaarheid. En met een **duidelijk beleid rond afwezigheid en terugkeer** naar school. Dat vormt een belangrijke basis om leerlingen aan boord te houden als het moeilijk loopt en om niet te snel over te gaan tot een uitsluiting.

Als kinderen toch thuis komen te zitten, zorg dan dat hun leerrecht alle kansen krijgt

- Zet alles in het werk om het **schooltraject** zoveel mogelijk te laten doorlopen, de band met de school te behouden en alle kansen op re-integratie te garanderen. Met flexibele leerwegen op school en het aanbod van onder andere Bednet, TOAH, onlinelessen.
- Zorg voor een **tijdelijke alternatieve plek** om terug tot leren te komen als dat moeilijk loopt. Werk met NAFT, creatieve alternatieve leeromgevingen, hulpverlening en begeleiding als kinderen dat nodig hebben.
- Richt een **centraal infopunt op voor onderwijs aan zieke of afwezige leerlingen** met informatie, advies en trajectbegeleiding voor scholen, CLB medewerkers, hulpverleners en ouders. Zorg dat ouders en professionals hun weg vinden in lokale trajecten en alternatieven voor een kind of jongere.
- Zorg dat jongeren die afhaken **niet met lege handen eindigen** door hun competenties toch te attesteren.

Zorg voor een effectief onderwijs- en welzijnsbeleid dat het leerrecht van elk kind garandeert

- Realiseer ten volle het recht op onderwijs en zorg dat **elk kind een plek heeft op school**.
- Werk de **capaciteitstekorten** weg in het buitengewoon onderwijs, in de B-stroom en de arbeidsmarktgerichte finaliteit. Kinderen moeten voor hun start op school of na een schoolverandering of uitsluiting terug hun plek kunnen vinden. Vermijd zoveel mogelijk definitieve uitsluitingen in het basisonderwijs en de eerste graad. Zet daar eventueel een stop op. Er is ook een **centraal register** nodig zodat de Vlaamse overheid de tekorten en wachtlijsten in het onderwijs juist in beeld heeft. Zorg voor extra plaatsen waar die nodig zijn.
- Blijf volop de kaart trekken van **scholen voor iedereen**. Met campussen waar gewoon en buitengewoon onderwijs dicht bij elkaar liggen en op elkaar kunnen steunen. Monitor als overheid beter hoe inclusie op het terrein vordert.
- Verplicht scholen om bij afwezigheidscodes op tijd het **CLB in te schakelen**.

Haal thuiszitters uit de schaduw

- **Beleid kan beter als we beter registreren en monitoren.** Nu varen we nog te vaak blind. Kinderen die thuiszitten met een Z-, P-, R- of B-code en definitief uitgesloten leerlingen moeten duidelijk in beeld komen. Verzamel informatie over het aantal thuiszitters, hoelang ze thuiszitten en wat er intussen gebeurt voor hen.
- **Er is wetenschappelijk onderzoek nodig over de problematiek van de thuiszitters.** Onderzoek veel breder oorzaken en effecten van thuiszitten, en aantal, profiel en noden van thuiszitters: Zijn er echt meer gedragsmoeilijkheden bij kinderen? Wat is de impact van het lerarentekort? Wat is de rol van geslacht en socio-economische afkomst van een leerling?

‘Elk kind heeft het recht om gezien te worden. We moeten kinderen en jongeren opnieuw perspectief geven en maximale kansen om tot leren te komen en te groeien. Dat vraagt structurele veranderingen én dagelijkse inzet van iedereen die met kinderen werkt. Laat thuiszitten geen eindpunt zijn, maar een aanleiding om onderwijs inclusiever en rechtvaardiger te maken.’ *Caroline Vrijens, kinderrechtencommissaris*

Einde bericht

Interview met de kinderrechtencommissaris?

Contacteer Hilde Cnudde

hilde.cnudde@vlaamsparlement.be

Mobiel: 0473 980 407 – Algemeen: 02 552 98 00

Het dossier ‘Thuiszitters uit de schaduw’ van het Kinderrechtencommissariaat staat vanaf 26 september 2025 online op: www.kinderrechten.be

Opkomen voor kinderrechten

Het Kinderrechtencommissariaat ziet toe op de naleving van kinderrechten in Vlaanderen. Dat doen we door te luisteren naar kinderen, jongeren, ouders en professionals. We onderzoeken onafhankelijk hun klachten over mogelijke schendingen van kinderrechten. We bemiddelen en geven individueel advies. Voor het Vlaams Parlement en andere beleidsmakers formuleren we concrete beleidsadviezen. Zo willen we de stem van kinderen en jongeren maximaal laten weerklinken. Het Kinderrechtencommissariaat is een onafhankelijke instantie, opgericht door het Vlaams Parlement.